

10-74710023 W

SLOVO O VRŠNJACIMA

mi l o s a v m i r k o v i ć

Pred nama je jedna poezija za koju nikada nije dovoljno reći da li je poezija mladih ili mlada poezija. Vraćajući se u one godine, godine rane i koje čuvaju gustinu sna i nevinost liuzije, kada su se ovi pesnici jedan za drugim, ili jedan uz drugog pojavili, ja se podčinjavam duboko jutarnoj svetlosti u kojoj su oni učili školu sopstvenih slova. Njegov registar na početku bio je prividno siromašan i svi oni koji su hteli da ih prate nisu bili sigurni da li u ruci drže kristale ili pepeo, ili naprosto jedan nesvesni rukopis sačuvan u dužoj dačkoj i studentskoj noći. Kakav je utisak imao da ostavi svaki od ovih pesnika kada su oko njih brujale moćne i obnovljene pesničke reči i kada se disciplina poezije ukazivala kao patentirani proslazak ili kao uzvišena i prihvaćena vibracija? Imalo bi tako mnogo da se kaže o svakom njihovom startu, i o njihovom zajedničkom startu: na jednoj fotografiji, koja već uveliko pripada prošlosti, vidimo četvoricu mladih pesnika, na prvom stražilovskom susretu, nad kupom tek obranog grozda, Voćeo bili da svaki njihov susret, a ovaj pogotovo, liči na tu stražilovsku, golubiju i voćnu jesen.

Vreme najmlađe srpske poezije ne može se strogo ni sebično obeležiti. To vreme je osvajano pojedinačnim pesmama i parcijalnim teorijama kojima je taj rad bio pracen, ponekad bučno i sportski razdragano, a ponekad u neodumici i nesanicu koja dovodi do oćajanja. Ali, ako je 1952. godina predstavljala izvesnu demarkaciju između zabludnosti i slobodoljubivosti naše poezije, onda je deset godina kasnije generacija koja je proslavila tridesetogodišnjicu rođenja u isti mah slavila i svoju generacijsku pobedu. Nema više pesnika koji stoje na čigraštaj stražilovskoj geografiji makar bez i jedne knjige pesama. Sada, naravno, njihov napredak i bogatstvo njihove promjenljivosti izgleda metodično, realno i u skladu sa razvojem svake ličnosti pojedinačno. Ali bilo je tako mnogo pogrešnih linija i koleseka, velikih zavesalja i ladicu od hartije. Opširnost jedne generacije vrlo često je bila na rubu njenog siromaštva, a opet iz trenutnog grča i verbalne količine rađao se jedan odnos prema svetu i sebi koji je imao dečurlijsku rigoroznost i snagu čarolije. Od opasnosti da liče jedni na druge i da greše na isti način do ambicije da pripadaju istoj poeziji i kulturi svi ovi pesnici imali su da izdriže seriju ličnih doživljaja, preispitivanje i promene glasa. Nije teško početi pisati stihove — iskustvo tako banalno i laičko — ali treba izdržati za pisanjem, sa poezijom, sa imenom koje hoće da bude poezijom i ovačločno. Mladost je bespoštedna u iscrpljivanju svojih emocija: u poeziji to iscrpljivanje ide od pozajmica do mahnitih okricā. Ali kada dođe trenutak ili magnovenje za rad i za kult rada, za potpun i predani odnos prema stihu kao umetnosti, mnoga mladost gubi od svoje rasipnosti i od svoje čedne verbalne glagoljivosti. Prolaze stihovi, obilni i prepuni dečje religije u kojoj su bogovi samo drugi pesnici, čitava poezija je istovremeno jedna velika obaveza i jedna velika igra, ali časovi sopstvenog pozora utvrđuju vlasni pojedinačnog talenta i ukus epohe. Koliko puta smo bili nagnuti nad stihovima ovih mladića, i koliko puta smo hteli da odgonetnemo

njihove detinje laži i da proniknemo njihove pune vrednosti! U tom međuvremenu oni su ipak ispisali svoje granice, ne pomore i hijatuse, na kojima počiva njihova raznolikost, njihova zrelost.

Ono što je najlepše i što obezoručava svakog skeptičnog posmatrača svakako je ta vrлина da se istovremeno luta u svojoj poeziji kao i po svojim godinama. Svojestvo pobedioca u poeziji nije nikada išlo pre avanture koja se identifikovala sa samom mladostu, poneki put fiziološki jednostavno i jedinstveno. Ukratko, sve što je na startu napisao Božidar Trinotijević ili Božidar Šujica, Ljubomir Simović ili Dragan Kolundžija, Tomislav Mijović ili Aleksandar Ristović ide u tu nedeljivu etapu života. Saučesništvo pesnika, koje sada brojimo po mladim godinama i u najmlađe srpske pesnike, nije doktrinarno i nikada se nije pojavljivalo kao jedan jedinstven pesnički tip. Brzina sa kojom se pisalo često je odgovarala sporosti u kojoj se sazevalo. Pa ipak, iz neumernosti mladićskog govora nije se otišlo u neodgovornost pevanja. U poeziji se nikada ni talentom ni temom, ni opsesijom i snoviđenjem, ni mudrošću ni ludošću ne ide do kraja. Pesnici koje sada pratimo korak po korak nisu došli do kraja — izuzetak Branka Miljkovića, međutim, nije izvan poezije. Smrt kojom je on kao stravičnom interpunkcijom završio svoju poslednju pesmu i svoju poeziju uopšte leži u čitavoj njegovoj umetnosti. Sansa da se bude pesnik do kraja plaćena je najkrvavijom cenom da se pesnik bude preko i posle života. Da je sreće, Branko Miljković bi imao da bude probuđeni ložičar čitave ove poezije; on je uostalom rekao najviše i najtačnije što se moglo reći o poeziji svojih vršnjaka.

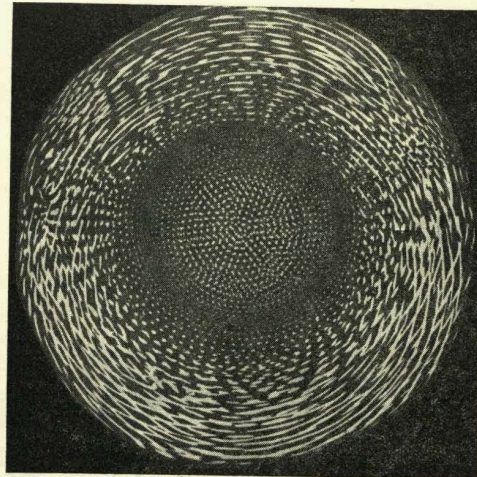
Trideset drugo godišće je samo uslovno, ali i romantičarski neodoljivo uzeto za neru ove knjige i za formu ove generacije. Godine koje koordiniraju pesničke startove i avanture svih ovih mladića, nisu učinile sve da i njihove knjige budu jedna vrednost bez opoziva. Ali, vreme je da se i nad vremenom njihove mladosti kaže jedno veće vjeruju i načini jedan stroži izbor. Hoće li se u svojoj svojoj pesničkoj jasnosti, u neumerno odanoj retrospektivi pojaviti sve zračne i tamne suze ove poezije, nije zadatak nijedne, pa čak ni vrlo prijateljske vulgarizacije. Da bi se oblikovao profil jedne pesničke generacije potrebno je da se pesnička klima vremena pojavi kao sala sa oledalima, a ne kao netesna optuženička klupa. Nije izuzetna hrabrost da se kaže da se u ovim pesmama nalaze akcenti koji bi služili na čast mnogom pesniku; tačnije nije hrabrost ako se ovoj vrsti strogosti suprotstavi jedna strogost bez odnosa prema sentimentalnom i starterskom u karijeri ovih pesnika. Bez te, međutim, sentimentalnosti i druželjivosti koja dominira, većina među pesmama nego među samim pesnicima, jedan ovakav odnos, jedan ovakav instrument ne bi zvonio široko i daleko, i ne bi sve nužne razlike, emotivne, idejne, artistske nijanse činio prirodnim i saučesničkim. Hoćemo da se jedna poezija pojavi u svojoj svojoj razgaljenosti i razdriljenosti: nešto od iskonski a nešto od tamne brzine noćnog oveta treba sačuvati od užurbanosti koju izaziva svakodneвно izdavanje knjiga ili

objavljivanje pesama. I kada se više naslućuju nego što se vide, pesnički kvaliteti ove mladosti izbijaju i formom i idejom, treperenjem i opsesijom i ukazuju se kao jedna moćna stilizacija u kojoj ni isповest ni verbalna igra nisu suvišni. Suvišno bi bilo, međutim, zaboravljati ih, čak i kada sami zaborave na kult i kulturu poezije uopšte.

Bilo bi neobuzdano i izvan uvikavnosti, koju ova generacija inače ima za očeve i dedove, ako bi se njeno iskustvenje dramatičovalo i ako bi se čas kojim ona kuca u poeziji tu kraj nas proćeo jednim i jedinstvenim problemima naše poezije. Situacija čoveka koji piše stihove, koji se bomeće ili bombastične naslove ili rigorozne spojeve u kojima ništa nije mehanički dovršeno, najčešće je situacija koja se ne iscrpljuje u zbirkama, u knjigama, u plaketama. Koliko je onih neodređenih, hibridnih tekstova u kojima ima nepresušne lirike, kristala i simbola što se vedro mire sa sirovim materijalom pa čak i sa ubogom formom kazivanja, a u kojima bi svaka želja za stihom i sebičnim lirskim gardom bila gotovo smešana? Ovak izbor baš zato nije nabijen polemikim elektricitetom: on ne misli da konačno podeli pravdu, ali ako postoji diskrinirani strah od žurbe, ne postoji nepoverenje čak ni u pesnike koji su sami sebe izneverili, koji su tako brzo, u jednoj bolnoj knjiškoj ofanzivnosti izgubili osećanje mere, sklada, prirodnosti, ozbiljnosti i koji svojevremeno zamenulu more metafomom o moru a poeziju traktatom o njoi.

Cudljivost sa kojom su rođeni ovi pesnici su u isti mah oćušali u svom književnom životu, građanski shvaćenom i građanski prepunom nedovoljnostima za izražaj, za gustinu, za stabilnost fiziološke sopstvene pesne. Sta je najdublja stvarnost jednog pesnika, šta su zastoj i spoticanja njegova, šta je njegova pesma u mislima, šta izvan misli, nikada nećemo znati do kraja jer jedan šarmantni nered dozvoljava nam većma da prepoznamo personalnost jednog pesnika nego li njegova igra i briga oko poezije. Sve što su napisali ovi stražilovski orfeji nisu podjednako stavili na udaljenost svoga stvaranja i na samu, neodoljivu ivicu stvarnosti svoga ja. Ali, arsenal koji je odlučio njihovo mesto i njihovo međusobno poverenje dovoljan je da potpiše zajedničku lirsku pismenost pa čak i da je zloupotrebi. Uostalom, na putu za jedan odgovorni izbor čovek uvek bira put za jednu sebičnost, za jednu funkciju razgovora oči u oči, za jedno okricanje koje ne znači ukupnost i konačnost lepote nego njeno osluškivanje, koje opet u nepredvidenosti godina i lirskih instrumenata ima pravo da bude sopstvena snaga kao i oravo da bude patinirana lukavim valom tradicionalnog duha. Zato ni ovaj izbor nije prinudno obraćanje bližnjim, nije generacijski ceremonijal, nego napor da se što više bude lično odgovoran prema formama književnosti koje su nesavitiljivo i vazda lične.

U prvoj polovini 1965. godine, u izdanju NIP „Progres“, Novi Sad, izaciće iz štampe knjiga „SO I HLEB NEZNOSTI“ — izbor iz mlade srpske lirike. Izbor je sačinio Milosav Mirjković. Stihovi u ovom broju, kao i tekst Milosava Mirjkovića, su iz knjige.

GRUPPON.: Vizija dinamike, 1964, Italija

10-74710535 W

BRANKO MILJKOVIĆ balada

Ohridskim trubadurima

Mudrosti, neiskusno sviću zore.
Na obične reči više nemam pravo!
Moje se srce gasi, oči gore.
Pevajte, divni starci, dok nad glavom
Rasprskavaju se zvezde kao metafore!
Što je visoko izćezne, što je nisko istruji.
Pico, doveću te do reči. Al vrati
Pozajmljeni plamen. Pepeo ne huli.
U tuđem smo srecu svoje srce čuti.
Isto je pevati i umirati.

Sunce je reć koja ne ume da sija.
Savest ne ume da peva, jer se boji
Osetljive praznine. Kradljivci vizija,
Orlovi, iznutra kljuju me. Ja stojim
Prikovan za stenu koja ne postoji
Zvezdama smo potpisali prevaru
Nevidljive noći, tim crnje. Upamti
Taj pad u život ko dokaz tvom žaru.
Kad mastilo sazre u krv, svi će znati
Da isto je pevati i umirati.

Mudrosti, jači će prvi posustati!
Samo nitkovi znaju šta je poezija,
Kradljivci vatre, nimalo umiljati,
Vezani za jarbol lađe koju prati
Podvodna pesma javom opasnija.
Onesvećeno sunce u zrelom voću će znati
Da zameni poljubac što pepeo odmara.
Al niko poste nas neće imati
Snagu koja se stavljuma udvara
Kad isto je pevati i umirati.

Smrtonosan je život, al smrti odoleva.
Jedna strašna bolest po meni će se zvati.
Mnogo smo patili. I, evo, sad peva
Pripitomljeni pakao. Nek srce ne okleva
Isto je pevati i umirati.

Branko MILJKOVIĆ rođen 1934. u Nišu. Studirao Filozofiju. Tragično, samoubistvom, završio život 1961. u Zagrebu. Prevodio sa francuskog i engleskog moderne, hermetične i nadrealističke pesnike.
Knjige pesama: „Uzalud je budim“ 1957; „Poreklo nade“, 1960; „Vatra i ništa“, 1960; „Krv koja svetli“ (sa Blažom Šćepanovićem) 1961.

JOSEPH FASSBENCHER: Pagnion Spondaton I, 1963, Nemačka

